

Döküm Fabrikası İşçilerinin Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi Türkiye ve Avrupa Geneli ile Karşılaştırması

Doç. Dr. Müberra Devrim Güner

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Tıp Fakültesi

06 Aralık 2017

Sağlık Okuryazarlığı (SOYA)

Sağlıkla ilgili bilgilerin **okunması ve anlaşılması** için gerekli temel becerilerin ötesinde, bireylerin sağlığını geliştirmesi ve iyi sağlık halini sürdürebilmesi için **sağlıkla ilgili bilgiye ulaşması, anlaması ve kullanması için gerekli bilişsel ve sosyal beceriler** olarak tanımlanmaktadır.

Sağlık Okuryazarlığı (SOYA)

Bireyin sağlık durumu belirteçleri:

- Sağlık okuryazarlığı durumu (en güçlü)
- Gelir düzeyi
- Çalışma durumu
- Eğitim düzeyi
- Irk veya etnik köken

Düşük SOYA Düzeyi Ekonomiye Etkisi

ABD ekonomisi üzerine düşük SOYA'nın etkisi yılda 75 – 200 milyar \$ olarak bulunmuştur.

- ABD'de diyabetin yıllık maliyeti 245 milyar \$
- ***Düşük SOYA ile epidemik bir hastalıkla mücadele eder gibi mücadele etmemiz gerekir.***

Türkiye'de SOYA

En kapsamlı çalışma Sağlık-Sen tarafından gerçekleştirilen
TÜRKİYE SAĞLIK OKURYAZARLIĞI ARAŞTIRMASI

Toplumun yaklaşık **%65**'inde SOYA düzeyi yetersiz (%24,5) veya sorunlu (%40,1) kategoridedir.

Genel sağlık okuryazarlık indeksi **30,4**'tür.

Türkiye'de toplumun sadece **1/3** yeterli veya mükemmel sağlık okuryazarlığı düzeyine sahiptir.

Sorunlu sağlık okuryazarlığının nedenleri olarak **eğitim düzeyi** ve **sosyo-ekonomik düzey** ön plana çıkmaktadır.

OECD “Uluslararası Yetişkin Yetkinlik Değerlendirmesi Programı”

1. Okuryazarlık,
2. Sayısal ve matematik kavramları kullanabilme,
3. Teknolojik ortamlarda problem çözme becerisi değerlendirilmiştir.

Her üç alanda da Türkiye verileri diğer OECD ülkeleri ortalamasının altında kalmıştır.

Çalışan nüfusun günlük işlerinde bilgi-işleme becerilerini kullanma oranı diğer ülkelere göre çok düşük bulunmuştur.

İş Kazaları - Davranış

- Yılda 200.000 den fazla iş kazası, 1700 ölüm.
- İş kazalarının %88'i tehlikeli hareketlerden kaynaklanır.
- **En önemli kaza nedeni** insan davranışıdır.
 - Davranış ancak genel kültüre, algı ve sağlık okuryazarlığı düzeyine göre bireyselleştirilmiş eğitimle değiştirilebilir.
 - Davranış değişikliği oluşturulabilirse **kazaların %90'a yakını önlenabilir.**

İşçilerde SOYA

SOYA düzeyi düşük işçiler:

- Kazalar, işle ilgili hastalıklar ve işgücü kaybı daha fazladır.
- Sağlıklı ve güvenli bir iş ortamı ile ilgili haklarını, yasa ve yönetmelikleri de bilmemekte veya anlamamaktadır.

SOYA düzeyi yüksek işçiler:

- Kendilerine verilen bilgileri daha iyi kavramakta, kullandıkları alet/malzeme ile ilgili sözlü ve yazılı talimatları daha iyi anlamakta ve pratikte kullanmaktadır.
- Genel olarak İSG prosedürleri bilinci daha yüksek ve uygulama oranı daha fazladır.

Amaç

- Döküm fabrikasında çalışan işçilerde SOYA düzeyini ölçmek, Türkiye ve Avrupa geneli için elde edilen verilerle karşılaştırmak.

Yöntem

- Ankara Sincan Organize Sanayii Bölgesinde yer alan Akdaş Döküm Sanayii ve Ticaret A.Ş. Tesislerinde çalışan işçilerin SOYA düzeyi **Avrupa Birliği (AB) SOYA Anketi (HLS-EU-Q47)** Türkçe uyarlaması kullanılarak ölçülmüştür.
- Veriler, literatürden elde edilen Türkiye geneli ve AB verileri ile karşılaştırılmıştır.
- Bilgilendirilmiş gönüllü oluru veren 394 işçi araştırmaya katılmıştır.
- Demografik bilgiler ve sağlık okuryazarlığı anketi
- Anket sorularına %80 (322 işçi) ve üzeri yanıt veren işçilerin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

Akdaş Döküm Sanayii ve Ticaret A.Ş. Tesislerinin Özellikleri

- Kuruluş **1982**
- Sektöründe **Türkiye’de lider**, Avrupa’da ise **ilk on** içerisinde yer almaktadır.
- İki dökümhane, iki işleme fabrikası ve bir kaynaklı konstrüksiyon atölyesiyle toplamda 72.000 m²’lik kapalı alanda hizmet vermektedir.
- Bünyesinde indüksiyon ocakları, vakum ocağı ve pota fırını bulunmaktadır. 250 tonluk ergitme ve 13 metre çapa kadar işleyebilme kapasitesi sayesinde net ağırlığı 150 tona kadar olan işlenmiş dökümler yapabilmektedir.
- Alanında uzman, yaklaşık 600 çalışanı vardır.
- Kurumsal Kaynak Planlaması sistemi ile tüm süreçleri bütünleşik olarak tek platformda yönetmekte ve tam izlenebilirlik sağlamaktadır.

Akdaş Döküm Sanayii ve Ticaret A.Ş. İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi

- 1 işyeri hekimi
- 3 yardımcı sağlık personeli
- 1 A sınıfı iş güvenliği uzmanı ve çevre mühendisi
- 2 C sınıfı iş güvenliği uzmanı ve çevre mühendisi
- 2 C sınıfı iş güvenliği uzmanı ve metalürji mühendisi

Avrupa Birliği (AB) SOYA Anketi (HLS-EU-Q47)

Sağlık süreçlerinde
 alan

- Hastalıktan korunma
- Sağlığın iyileştirilmesi
- Sağlık hizmet sunumu

Alanlardaki bilgiyi
işlemede dört
kategori

- Bilgiye erişim
- Bilgiyi anlama
- Bilgiyi değerlendirme
- Bilgiyi uygulama

Sosyo-Demografik Özellikler

Yaş (yıl; ortalama; aralık)

37,0 (20 – 68)

Cinsiyet (%)

Kadın

1,3

Erkek

98,7

Eğitim düzeyi(%)

Okur-yazar değil

1,3

İlkokul mezunu

22,8

İlköğretim/Ortaokul mezunu

29,9

Lise mezunu

33,9

Ön lisans / yüksekokul mezunu

6,8

Lisans / Üniversite mezunu

4,2

Yüksek Lisans/Doktora mezunu

1,0

Gelir düzeyi TL (ortalama)

2355,6

Medeni durum (%)

Evli

80,1

Bekar

17,0

Ayrılmış/boşanmış

1,6

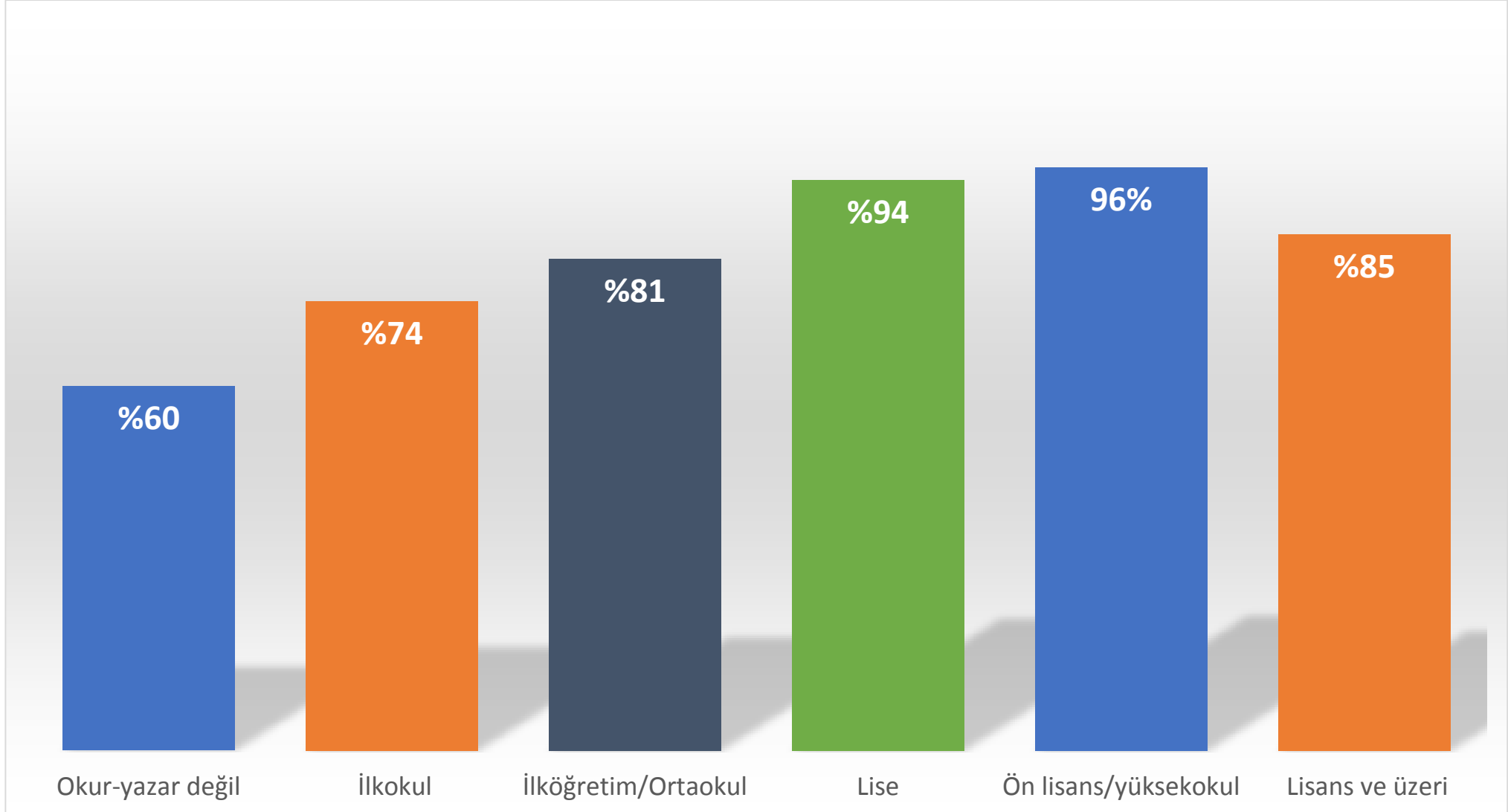
Cevap vermek istemiyor

1,3

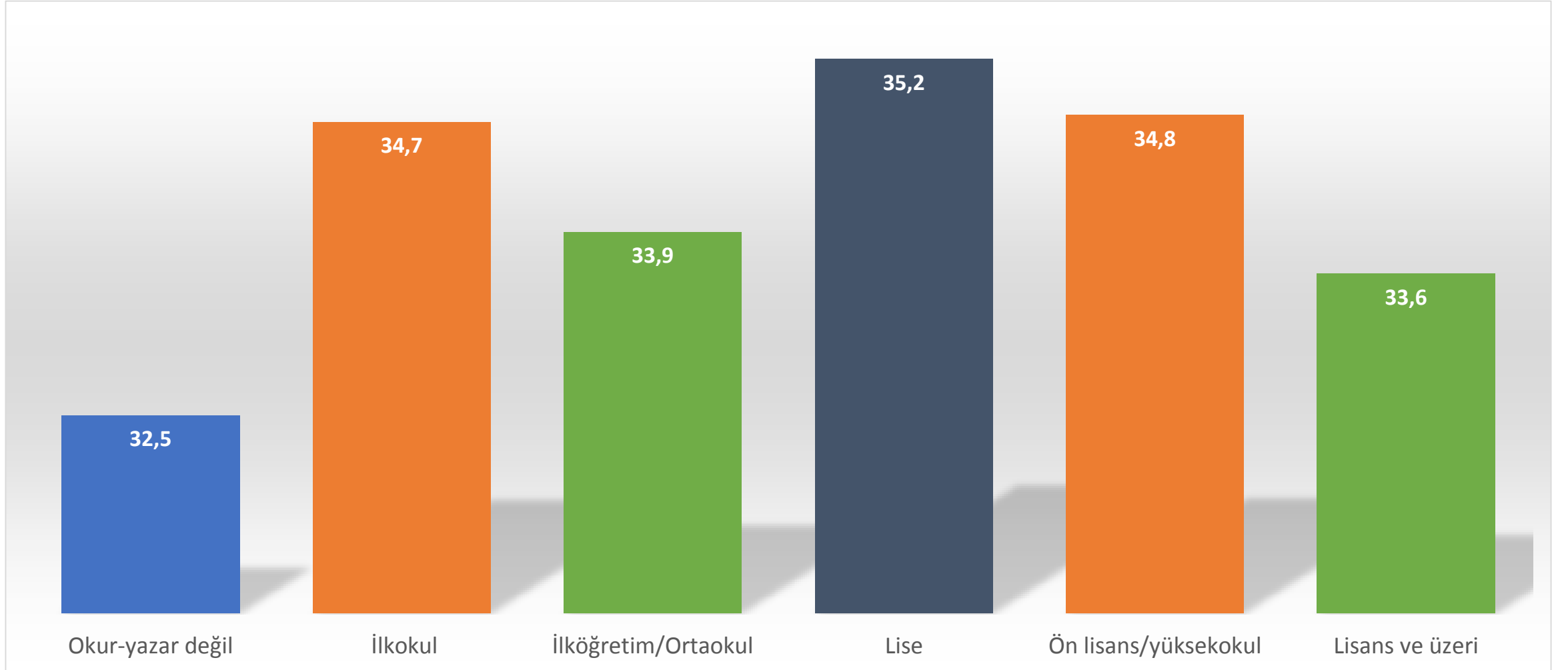
SOYA Düzeylerinin Türkiye ve Avrupa Birliği ile Karşılaştırılması

DÜZEY	SOYA indeks puan dağılımları (%)		
	Döküm Fabrikası İşçileri	Türkiye*	Avrupa Birliği*
(0-25) yetersiz	13,4	24,5	12,4
(>25-33) sorunlu – sınırlı	47,4	40,1	35,2
(>33-42) yeterli	31,0	27,8	36,0
(>42-50) mükemmel	8,2	7,6	16,5

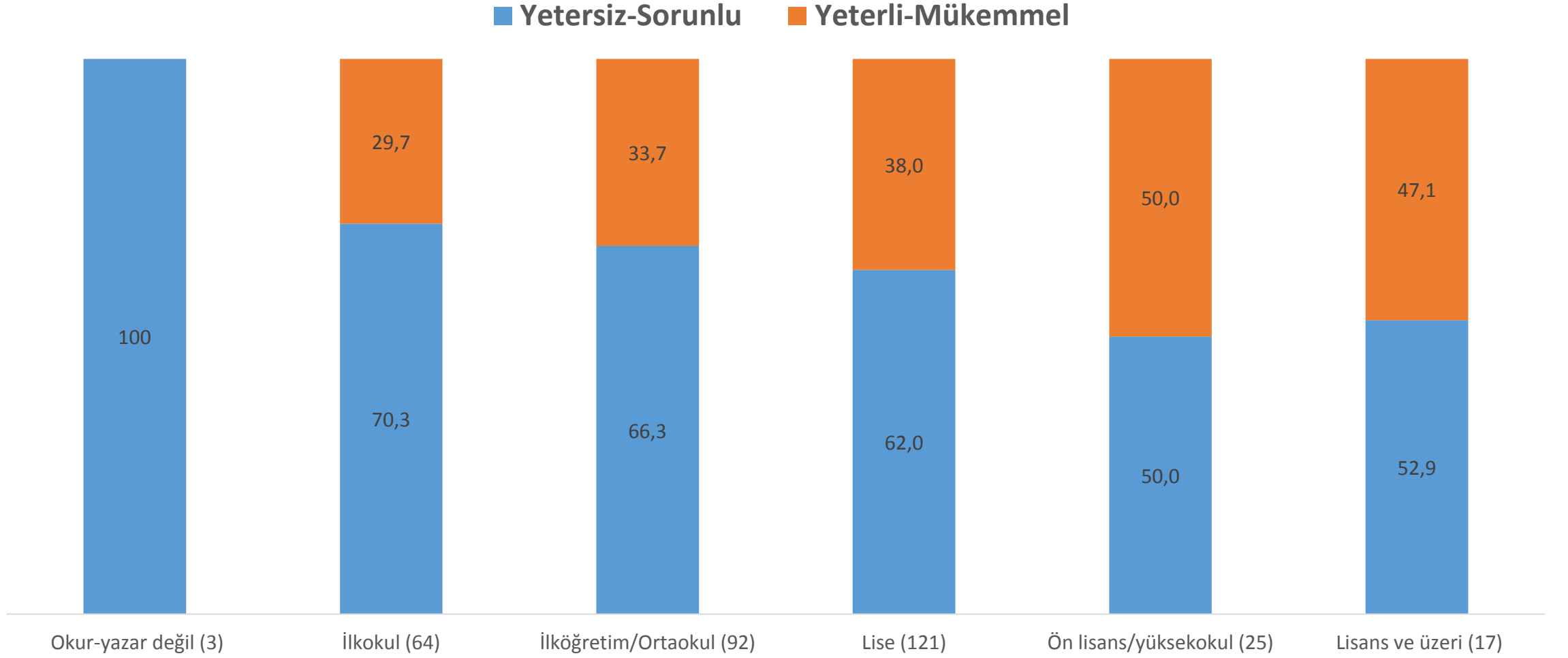
Eğitim Durumuna Göre SOYA'yı Analiz Edilebilir Düzeyde Yanıtlama Oranı

Genel SOYA İndeksinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

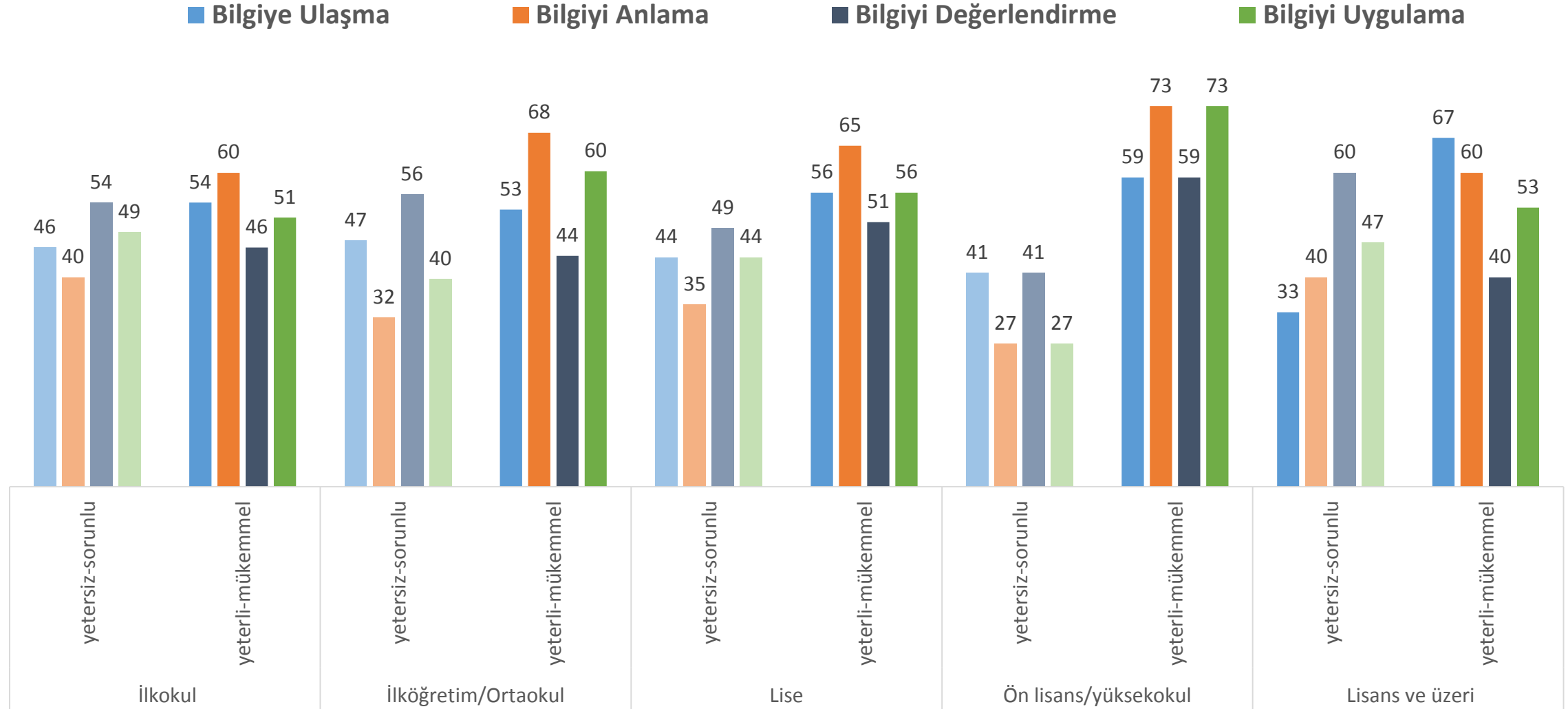
Eğitim Durumuna Göre SOYA Düzey Dağılımı

Eğitim Durumu ve Bilgiyle İlgili Süreçlere Göre Genel SOYA İndeksi

	Okur-yazar değil	İlkokul	İlköğretim/ Ortaokul	Lise	Ön lisans/ yüksekokul	Lisans ve üzeri
Bilgiye Ulaşma	31,9	31,5	32,3	33,6	32,8	34,3
Bilgiyi Anlama	33,3	32,2	33,8	34,9	34,9	34,5
Bilgiyi Değerlendirme	32,9	29,7	30,7	32,0	31,6	28,7
Bilgiyi Uygulama	31,7	31,7	32,9	33,1	32,7	31,4

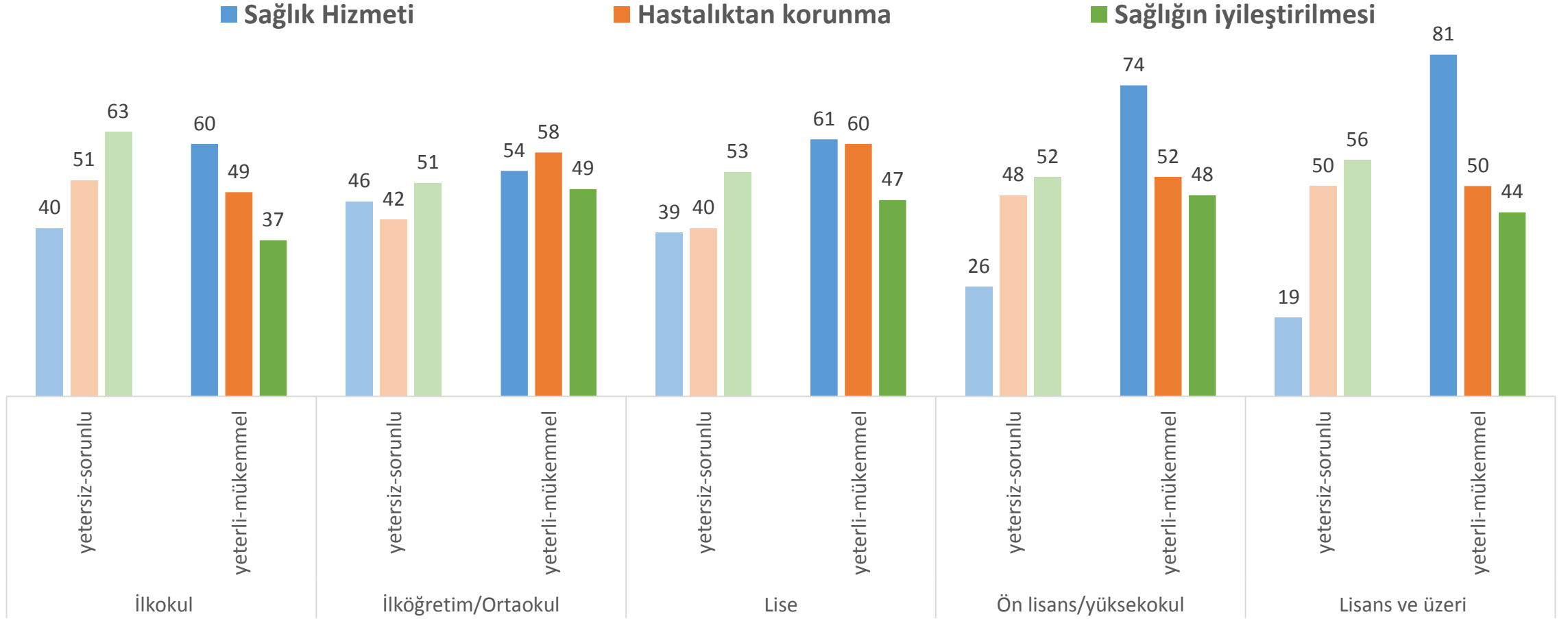
Eğitim Durumu ve Bilgiyle İlgili Süreçlere Göre Yetersiz – Sorunlu / Yeterli Mükemmel Dağılımı

Eğitim Durumu ve Alanlara Göre SOYA İndeksi

	Okur-yazar değil	İlkokul	İlköğretim/ Ortaokul	Lise	n lisans/ yüksekokul	Lisans ve zeri
Sağlık Hizmeti	33,3	32,3	33,4	34,8	34,3	35,5
Hastalıktan korunma	31,7	30,7	32,7	33,9	32,6	32,0
Sağlığın iyileştirilmesi	32,4	30,8	31,3	31,8	32,0	29,8

Eğitim Durumu ve Alanlara Göre Yetersiz – Sorunlu/ Yeterli Mükemmel Dağılımı

Sonuç

- Çalışmaya katılan işçilerin **genel SOYA indeksi 32,3** olarak bulunmuştur.
 - *Türkiye'nin genel SOYA indeksi 30,4'tür.*
- Döküm işçilerinde **“yetersiz” SOYA düzeyi (%13,4)** Türkiye genelinin (%24,5) neredeyse yarısı kadardır.
 - Yetersiz – sınırlı SOYA düzeyi birlikte (%60,8) değerlendirildiğinde Türkiye geneline (%64,6) benzerdir.
- Yetersiz SOYA düzeyinde olan kişilerin daha az sayıda olmasının nedeni işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği biriminin varlığı ve aktif çalışmaları olabilir.

Sonuç

- **SOYA düzeyine olumlu etkisi olan faktörler:**
 - İş yerinde iş sağlığı ve güvenliği biriminin bulunması.
 - İş yerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin sürekliliği.
 - İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin düzenli olarak verilmesi.
- **SOYA düzeyi** eğitim düzeyi dışındaki faktörler ve deneyimlerden etkilenir.
- Eğitimlerin **çalışanların SOYA düzeyine göre yeniden şekillendirilmesi** eğitimlerin verimliliği ve kalıcı davranış değişikliği oluşturulması yönünde olumlu bir adım olacaktır.
- Yalnız iş sağlığı ve güvenliğine değil, toplum sağlığına ve ekonomiye de önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Teşekkürler...

